

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zásada ne bis in idem a odpírači služby - část. IV (odborné články)

Problematikou „odpíračů služby“ se zabýval i tisk. Nikoli odborný tisk se soustředil na tzv. „válku soudů“, na otázku respektování či nerespektování rozhodnutí Ústavního soudu. K tématu se vyjádřili na stránkách zejména časopisu *Trestní právo* i někteří odborníci.

Problematikou „odpíračů služby“ se zabýval i tisk. Nikoli odborný tisk se soustředil na tzv. „válku soudů“, na otázku respektování či nerespektování rozhodnutí Ústavního soudu. K tématu se vyjádřili na stránkách zejména časopisu *Trestní právo* i někteří odborníci.

Časopis *Kriminalistika* č. 3/96 vydal článek V. Kratochvíla „Nad jedním rozhodnutím Ústavního soudu ČR“. Autor se zde zamýšlel nad argumentací a dopadem nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 81/95. Jeho závěry jsou obdobné těm, které původně zaujímal Nejvyšší soud, srov. zejména 2 Tzn 12/95. Odkazují tedy na tyto argumenty a podotýkám, že se autor zaměřuje zejména na výklad znaku trvale. Autor považuje výklad Ústavního soudu za přesahující hranici skutkové podstaty. Zdůrazňuje pak také, že trestný čin podle § 269 odst. 1 TZ není deliktem trvajícím, ale deliktem jednorázovým. Autor se domnívá, že Ústavní soud smísl dvě diametrálně odlišné otázky, a to nepřipustnost opakovaného postihu a přípustnost postihu za opakovaně spáchaný trestný čin téže skutkové podstaty. Také považuje výzvu Ústavního soudu obecným soudům, aby dostatečně využívaly prostor daný rozpětím trestní sazby v § 269 odst. 1 TZ, aby nedošlo k zvýhodnění těch, kteří právo porušují, v rozporu se zásadou adekvátnosti trestu. Autor v článku uzavírá, že nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 81/95 sice razantně vstupuje do teorie totožnosti skutku a je zásahem do platné úpravy (§ 12 odst. 11 TR), ale nebylo by to nic odsouzeníhodného, kdyby byl tento zásah náležitě důkladně teoreticky zargumentován. To by bylo pak jedině přínosem.

V časopise *Trestní právo* č. 5/96 se k problematice vyjadřuje M. Valo v článku „K otázce totožnosti skutku v souvislosti s trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách“. Opět se dá říct, a to ostatně platí o všech odborných člancích k tématu, se kterými jsem se setkala a které zde shrnuji, že autorův názor je konformní s názorem vyjádřeným v rozsudcích obecných soudů před zásahem Ústavního soudu (tedy zejména rozsudek NS 2 Tzn 12/95). Co považuji v tomto článku navíc oproti argumentům Nejvyššího soudu v jeho rozsudcích, je to, že autor v článku upozorňuje, že lidské postoje k hodnotám se v průběhu života mění a že účelem trestního stíhání není bezduchá represe, ale snaha vychovat pachatele k tomu, aby změnil postoj k chráněnému objektu. Svým názorem Ústavní soud tedy upírá trestnímu stíhání a trestu smysl, který jim trestní zákon a trestní řád dává. P. Pješćak je autorem článku „Vyhýbání se výkonu civilní služby z hlediska opakovaného postihu“ publikovaného v časopise *Trestní právo* č. 4/98. Podle něj se názor Ústavního soudu jeví správným, neboť vychází spíše z hledisek přirozeného práva, avšak Ústavní soud se nezabýval podrobně otázkou totožnosti skutku z hlediska základních principů trestního práva. Autor podotýká, že ačkoli praxe obecných soudů má za to, že trestný čin vyhýbání se výkonu civilní služby podle § 272d odst. 3 TZ je trestným činem trvajícím, případně pokračujícím, není tomu tak. Tento trestný čin je dokonán již tím, že obviněný bez povolení opustí místo výkonu civilní služby v úmyslu se výkonu této služby vyhnout. Trvajícím trestným činem je takový, kterým obviněný protiprávní stav vyvolá a poté jej udržuje, případně jej pouze udržuje. Společensky nebezpečné je zejména udržování protiprávního stavu. U trestného činu vyhýbání se výkonu civilní služby podle § 272d odst. 3 TZ je však trestné neoprávněné opuštění místa výkonu služby v úmyslu vyhnout se jí. Autor situaci srovnává s trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 2 písm. b) TZ, kdy obviněný kupř. uprchne z vazby, přitom uprchl v úmyslu již se nevrátit, pak je postižen zejména za vlastní útěk. Pokud poté znovu uprchne,

jde o nový trestný čin. Protože se tedy nejedná ani o trvající, ani o pokračující delikt, nepřipadá aplikace § 12 odst. 11 TR v úvahu. U trestného činu vyhýbání se výkonu civilní služby podle § 272d odst. 3 TZ není navíc úmysl zaměřený do budoucna znakem skutkové podstaty, ani zde není znak trvalosti zvýrazněn a povýšen na základní předpoklad trestnosti, jako tomu je u trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 TZ.

V časopise Trestní právo č. 6/99 vyšel článek autorů P. Kučery a S. Rizmana „Na opětovné odepření vojenské služby je nutno aplikovat zásadu ne bis in idem – a jak dál“. Autoři, mimochodem soudci Nejvyššího soudu, shrnují danou problematiku, poukazují na návrh Nejvyššího soudu Ústavnímu soudu na zrušení § 22 odst. 1 branného zákona a §§ 269 a 270 TZ a důvody pro tento návrh. Odkazují zde na argumentaci Nejvyššího soudu popsanou v nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 19/98, kterým byl návrh Nejvyššího soudu zamítnut. Podle názoru autorů lze nějakého řešení dosáhnout pouze legislativní cestou.

Promítnutí nálezů Ústavního soudu do právní úpravy

Názorový střet Ústavního soudu a obecných soudů ohledně problematiky „odpíračů služby“ konečně našel odezvu i v legislativě, která ji svým způsobem vyřešila. Dne 1.12.1999 nabyl účinnosti zákon č. [223/1999](#) Sb., který zrušil §§ 269 a 272a TZ a u §§ 270 a 272b TZ zvýšil trestní sazby o jeden rok. Důvodová zpráva k zákonu č. [223/1999](#) Sb. se odvolává na nálezy Ústavního soudu, podle nichž když občan trvale odmítá nastoupení služby v ozbrojených silách a je pro tento trestný čin odsouzen, nelze ho již při odmítnutí dalšího povolání znovu trestat. Podle důvodové zprávy nelze v branném zákoně stanovit z tohoto důvodu zánik branné povinnosti, což vyplývá z ustanovení ústavního zákona č. [110/1998](#) Sb., o bezpečnosti ČR, podle kterého zákon má stanovit rozsah branné povinnosti a nikoliv zánik branné povinnosti na základě subjektivního rozhodnutí občana. Zákonné a dokonce branné ústavní povinnosti se nelze zprostit proto, že občan byl pro trvalé odmítnutí trestán a tak zvýhodňovat ty, kteří právo porušují oproti těm, kteří své povinnosti plní.

S účinností od 1.7.2002 došlo k další novelizaci trestního zákona v těchto ustanoveních, a to zákonem č. [134/2002](#) Sb. Podle důvodové zprávy má tato nová úprava odstranit pochybnosti, které v judikatuře vznikaly o možnosti opakovaného postihu tak, že jednoznačně uvádí, že opakovaný postih za trestné činy nenastoupení služby v ozbrojených silách a nenastoupení civilní služby není možný. Relevantní nové znění je následující:

□ § 269 odst. 1

Kdo na základě řádně mu doručeného povolávacího rozkazu nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v takovém povolávacím rozkaze, ač mu v tom nebránila žádná zákonem předpokládaná překážka, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

□ § 270 odst. 1

Kdo na základě řádně mu doručeného povolávacího rozkazu z nedbalosti nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v takovém povolávacím rozkaze, ač mu v tom nebránila žádná zákonem předpokládaná překážka, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

□ § 270a

Opakovaný trestní postih za trestný čin § 269 a za trestný čin podle § 270 je vyloučen.

□ § 272a

Kdo na základě řádně mu doručeného povolávacího příkazu nenastoupí civilní službu do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v takovém povolávacím příkaze, ač mu v tom nebránila žádná zákonem předpokládaná překážka, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

□ § 272b

Kdo na základě řádně mu doručeného povolávacího příkazu z nedbalosti nenastoupí civilní službu do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v takovém povolávacím příkaze, ač mu v tom nebránila žádná zákonem předpokládaná překážka, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

□ § 272c

Opakovaný trestní postih za trestný čin § 272a a za trestný čin podle § 272b je vyloučen.

Netknuty však zůstaly dosavadní sporné §§ 272c odst. 1 a 272d odst. 3, nyní po novele nově označené jako 272d odst. 1 a 272e odst. 3, což může být ještě problémem. Podle nálezů Ústavního soudu je opakovaný postih za trestné činy podle (po novele) §§ 272d a 272e taktéž nepřijatelný, což se neodrazilo v textu zákona.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)